

2024-01-26

Vänersborgs tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Box 1070
462 28 Vänersborg

Med kopia till länsstyrelsen i Västra Götaland

Nya uppgifter om flodpärlmusslor i Storån i anslutning till Bosgårdens och Apelnäs kraftverk, M 3472-22 och M 3467-22

Nya viktiga fakta om Storån har framkommit under 2023 inom LOVA-projekt som medfinansieras av Bra miljöval-fonden genom Vattenfall AB: *Flodpärlmusslans status i Rolfsåns avrinningsområde*. Projektet har drivits av Lygnerns vattenråd. Ett delresultat från inventeringsdelen redovisades i december 2023 och en preliminär rapport finns vattenrådets hemsida (Johansson & Wengström, 2023). Flodpärlmusslan är i Sverige och Europa starkt hotad (EN) samtidigt som den är upptagen i EU:s habitatdirektiv.

Ett resultat från inventeringen, som är av största betydelse och behöver tas med vid kommande förhandlingar, är nyupptäckter av flodpärlmusselpopulationer i Storåns huvudfåra. Vid sex av åtta utvalda och inventerade delsträckor hittades totalt 252 levande musslor. Eftersom inventeringen är översiktlig med hjälp av vattenkikare på grunda ställen och dykning på djupare är antalet verkligen förekommande individer längs sträckorna högre. De inventerade sträckorna är totalt 1,8 km ligger cirka 4,5-9 km nedströms Bosgårdens kraftverk. Ingen reproduktion kunde konstateras utan endast gamla musslor hittades. Den minsta musslan var ca 50 mm med en uppskattad ålder på 10-30 år.

År 2005 upptäcktes även flodpärlmussla strax nedströms väg 156 i Storån 1,8 km nedströms Bosgårdens utloppskanal och 2021 hittades en flodpärlmussla bara cirka 200 m nedströms utloppskanalen (Artportalen och Bark m fl, 2021). År 2005 har det även påträffats flodpärlmussla några hundra meter nedströms kraftverket vid Apelnäs (Bark m fl, 2021). Eftersom endast delar av Storån inventerats mer noggrant på musslor är det möjligt att arten finns på fler platser nedströms, emellan och uppströms kraftverken vid Bosgården och Apelnäs.

På övriga lokaler i Rolfsåns vattensystem syns en nedåtgående och i många fall en kraftigt nedåtgående trend för flodpärlmusslorna, som exempelvis i Nordån och Sörån (Wengström m fl, 2021, Andersson, 2019) samt Gärån (Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2012). En bidragande orsak under senare år kan vara torrsomrar med extremt låga flöden då småbäckar helt torkat ut och strömsträckor i år haft mycket lite vatten. Lokalerna i Storåns större och djupare fåra har däremot stabilare förhållanden. Detta sammantaget kan göra de nyupptäckta populationerna i Storån till några av de allra viktigaste i hela Rolfsåns vattensystem. Mussellarverna behöver antingen öring- eller laxungar som värdar under en period. Hittills i det pågående LOVA-projektet har det konstaterats vara öring som är värdfisk på de lokaler i vattensystemet där detta kunnat undersökas. Generellt för många mussellokalerna i vattensystemet är att tätheterna av öringungar är låga vilket kan vara en viktig orsak till låg eller utebliven reproduktion hos musslorna (Andersson, 2019). Storvuxen och vandrande öring från Lygnern och havet är särskilt viktig eftersom de lägger mycket rom och på så sätt genererar en betydligt större mängd öringungar än den småvuxna och stationära öringen. Väl fungerande fiskvandring upp- och

nedströms förbi kraftverken är därför av största betydelse för att återskapa livskraftiga populationer av flodpärlmussla i vattensystemet.

Det är även mycket viktigt att förbättra lek- och uppväxtområden för öring och lax i Storåns huvudfåra och biflöden. Som vattenrådet tidigare påpekat, i [skrivelse till Vänersborgs tingsrätt från 2023-06-29](#), är att strömsträckan i den långa men påverkade naturfåran vid Bosgården troligen tidigare har varit den viktigaste lekmiljön för lax och öring i Storån. Dessa lekmiljöer har då producerat en stor mängd öring- och laxungar som även kunnat spridas upp- och nedströms.

Utbyggnaderna av kraftverken har gjort att det uppstått en brist på strömbiotoper som är lämpliga lekmiljöer i Storån. Fallhöjden i Storån är totalt 33 m. Apelnäs tar 8,5 m och Bosgården 15,5 m vilket gör att endast 9 m fallhöjd är kvar. Om dessa 9 m skall spridas ut över resterande 17,7 km av Storån förstår man att det är stor brist på strömbiotoper längs ån. För att lax eller öring skall trivas krävs en lutning större än 0,2 % (dvs 2 m fallhöjd per km). Det finns små strömsträckor vid Tomten och Kärra bro.

Med den förnyade kunskap om flodpärlmusslor i Storån bedömer vi att:

- Fullt fungerande upp- och nedströmsvandring av vuxen fisk och smolt är mycket viktig för flodpärlmusselpopulationernas överlevnad i Storån. Försiktighetsprincipen bör gälla med användande av bästa tillgängliga teknik om inte vetenskapliga referenser, som kan användas för förhållanden vid aktuella kraftverk, visar att annan föreslagen teknik fungerar på ett säkert och bra sätt.
- Naturfåran vid Bosgården har troligen en viktig betydelse för flodpärlmusslans överlevnad i Storån eftersom den har stor potential för storvuxen öring och produktion av öringungar som även kan förflytta sig till andra delar av Storån. Större och tillräcklig flödesmängd samt biotopåtgärder behövs därför i denna naturfåra så att biotopen fungerar väl som lek- och uppväxtområde för öring och lax.
- Vandring och överlevnad hos fisken behöver följas upp vid kraftverken för att kunna visa att de åtgärder som gjorts fungerar väl. Ett uppföljningsprogram för detta behöver tas fram.

Referenser:

Andersson, J. 2019. *Varför håller flodpärlmusslan på att försvinna i Rolfsån? En sammanställning av hotfaktorer*. Sportfiskarna.

Bark, J, Helsén, T. & Wengström, N. 2021. *Stormusslor i Härryda kommun – översiktlig inventering 2021*. Sportfiskarna.

Johansson, J & Wengström, N. 2023. *Flodpärlmusslans utbredning i Rolfsåns avrinningsområde - En inventering av åtta av länets vattendrag 2021*. Sportfiskarna.

Länsstyrelsen i Västra Götaland. 2012. *Flodpärlmusslans status i Västra Götaland - En inventering av tre av länets mussellokalerna 2011*. Rapport 2012:05.

Wengström m fl. 2021. *Flodpärlmusslans status i Västra Götaland. Länsstyrelsen i Västra Götaland*. Rapport 2021:36.

Samtliga rapporter finns på vattenrådets hemsida:
<https://lygnernsvattenrad.se/dokument/rapporter/>

Vid frågor hör gärna av er till vattenrådet genom sekreteraren Peter Nolbrant, 076-811 46 07, peter.nolbrant@icloud.com

Annika Carlsson
Ordförande Lygnerns vattenråd
annika.carlsson@kungsbacka.se

På uppdrag av styrelsen
Peter Nolbrant
Sekreterare Lygnerns vattenråd